

DANMARK I DEN GLOBALE ØKONOMI

SEKRETARIATET FOR MINISTERUDVALGET

Prins Jørgens Gård 11, 1218 København K

Telefon 33 92 33 00 - Fax 33 11 16 65

8. februar 2006

Notat om international miljøregulering¹

I forlængelse af miljøproblemernes ofte grænseoverskridende karakter har miljøområdet siden begyndelsen af 1970'erne været genstand for en stigende international regulering. I løbet af 70-erne opstod en række af de regionale europæiske baserede konventioner om f.eks grænseoverskridende luftforurening. I 1973 blev den globale konvention om handel med truede dyr og planter vedtaget. De senere år er der også blandt udviklingslandene vedtaget miljøkonventioner fx Basel-konventionen om forbud mod import - og kontrol af grænseoverskridende transport af farligt affald.

Der findes i dag omkring 200 internationale miljøaftaler (globale og regionale) bl.a. inden for områderne: Beskyttelse af biodiversitet, affaldshåndtering, luftforurening, kemikalier, klimaændringer og genmodificerede organismer. Ud over aftalernes primære miljømæssige formål medvirker de til, at virksomhederne kan konkurrere på verdensmarkedet på mere ensartede vilkår.

I perioden mellem verdenstopmødet om miljø og udvikling i Rio de Janeiro i 1992 og Johannesburgtopmødet i 2002, blev en række af de mest omfattende internationale miljøkonventioner vedtaget. En række af disse konventioner er først trådt i kraft inden for de seneste år og er under implementering i mange af de lande, som har tilsluttet sig.

På verdenstopmødet i Johannesburg i 2002 gjorde stats- og regeringscheferne status over udviklingen i det internationale miljøsamarbejde og for implementeringen af de målsætninger, der blev vedtaget på Rio-topmødet i 1992 (Agenda 21).

Verdenstopmødet om bæredygtig udvikling, Johannesburg 2002

Verdenstopmødet satte fokus på miljøproblemer, som er knyttet til globalisering og vækst. Det drejer sig ikke mindst om miljøproblemer knyttet til biodiversitet, kemikalier, klima og vandressourcer. Topmødet formulerede behov for tiltag på bl.a. følgende områder:

- En strategisk tilgang til international kemikaliehåndtering
- En øget indsats under Klimakonventionen
- En proces for bedre forbrug og produktionsmønstre
- Implementering og udbygning af bl.a. konventioner, vedr. kemikalier og biodiversitet
- Integreerede vandressourceplaner baseret på en økosystemtilgang
- Inddragelse af miljøhensyn i bistandspolitikken

Desuden blev der på initiativ af EU etableret en koalition af lande - the Renewable Energy Coalition - for øget anvendelse af vedvarende energi, med Danmark og Tyskland som centrale aktører.

Samtidig blev behovet for samarbejde mellem offentlige myndigheder, erhvervsliv og NGO'er - pointeret, under overskriften "partnerskaber". På energi- og vandområdet lancerede EU-partnerskaber med fokus på Afrika og lande med overgangsøkonomier.

Den videre opfølgning på Verdenstopmødet sker i regi af FN's Commission for Sustainable Development. Der er fastlagt en 10-årig arbejdsplan opdelt i perioder af 2 år, hvor det første år er et "review" år, hvor man gør status over udviklingen på udvalgte områder, og det andet er et "poli-

¹ Notatet er udarbejdet af Miljøministeriet efter bestilling af Sekretariatet for ministerudvalget for Danmark i den globale økonomi. Notatet er sendt til Globaliseringsrådet som faktuel baggrund for Globaliseringsrådets diskussioner. Globaliseringsrådet kan ikke tages til indtægt for notatet.

cy" år, hvor der på politisk niveau træffes beslutninger om eventuelt nye initiativer. I de kommende 2 år vil Kommissionen have fokus på bæredygtig energi, klima, luftforurening og industriel udvikling.

Stadig flere multilaterale miljøaftaler indeholder i dag bestemmelser, som har implikationer for den internationale handel.

Multilaterale miljøaftaler der indeholder handelselementer

- Konvention om handel med truede dyrearter, flora og fauna (CITES)
- Montrealprotokollen om stoffer som nedbryder ozonlaget
- Baselkonventionen om handel med farligt affald
- Cartagena-protokollen om biosikkerhed ved handel med GMO
- Klimakonventionen og dens Kyotoprotokol
- Rotterdamkonventionen om handel med visse farlige kemikalier
- Stockholmkonventionen om persistente organiske forureningsstoffer.

Dette afspejler bl.a., at handelsinstrumentet vurderes som virkningsfuldt i bestræbelsen på at varetage en række udvalgte miljøpolitiske hensyn. Muligheden for at anvende handelspolitiske sanktioner eller handelspolitiske instrumenter er således centralt placeret i omkring 20 internationale miljøaftaler. Som et eksempel kan fremhæves Rotterdam konventionen.

Rotterdamkonventionen om handel med visse farlige kemikalier

Rotterdamkonventionen trådte i kraft i 2004 og muliggør monitoring og kontrol af handlen med farlige kemikalier og pesticider. Baggrunden for konventionen er den dramatiske vækst i produktion og handel med kemikalier i de seneste 30-40 år, og de konsekvenser ureguleret handel kunne få for især ulandene. Eksempler på eksport af overflødige kemikalier fra ilandene o.l. var med til at understrege behovet for bindende regler.

Den handelsmæssige betydning af miljøkonventionerne afføder en løbende drøftelse om håndteringen af hhv. handels- og miljøpolitiske regler således, at begges hensyn tilgodeses og de to typer af regelsæt i videst muligt omfang understøtter hinanden.

Kyoto protokollen er et eksempel på en multilateral aftale på miljøområdet, som søger en global løsning på en global udfordring med anvendelse af markedsbaseret handelsmekanismer.

Kyotoprotokollen

Markedsmekanismerne i Kyotoprotokollen kommer i spil gennem de såkaldte fleksible mekanismer i protokollen:

1. handel med kvoter mellem landene
2. konkrete reduktionsprojekter i udviklingslandene (CDM)
3. konkrete reduktionsprojekter i andre industrialiserede lande (JI)

Lande kan således omkostningseffektivt leve op til deres forpligtelser ved anvendelse af markedsmekanismerne. Samtidigt vil investeringer og overførsel af renere teknologi indeholdt i reduktionsprojekterne, fremme en bæredygtig udvikling i særligt udviklingslandene. Både gennem projektets konkrete effekt og ved den afsmittende virkning af ny teknologi.

EU's kvotedirektiv er et system for handel med kvoter, som en række virksomheder er underlagt. Direktivet sætter loft for virksomhedernes udledninger, men det tillades at virksomhederne handler indbyrdes med kvoterne eller indkøber kreditter fra CDM eller JI projekter. Systemet bygger på en ren markedstilgang hvor virksomhederne sammenholder reduktionsomkostninger med prisen på køb af kvoter og kreditter.

FN's miljøprogram UNEP er det centrale globale organ for fremme af global miljøbeskyttelse. En særlig opgave for UNEP er at assistere udviklingslandene med at identificere, hvad de skal være opmærksomme på, for at sikre, at handelsliberaliseringer ikke medfører miljøforringelser. UNEP indgår i stigende omfang i samarbejde med FN's udviklingsprogram UNDP om den miljømæssige basis for udvikling.

2005 FN-topmødets sluterklæring indeholder et afsnit om miljø, hvor behovet for at øge indsatsen på blandt andet klimaområdet og kemikalieområdet fremhæves, foruden de miljø- og naturmålsætninger, som findes i FN's Årtusindemålsætninger for menneskehedens største udfordringer. Sluterklæringen anerkender behovet for bedre og mere koordineret international miljøforvaltning, og igangsætter en proces til styrkelse af det internationale institutionelle miljø set-up, med henblik på at etablere en FN særorganisation for miljø. Danmark og EU støtter dette, da hensynet til miljøet i den globaliserede verden, dermed vil få en stærkere platform.

På miljøområdet, hvor den økonomiske vækst ikke nødvendigvis har en positiv effekt, foregår der således en omfattende international indsats, der har til formål at sikre en globalt afbalanceret miljøudvikling. De mange internationale miljøfora er i disse år fokuseret på at implementere de indgåede aftaler som findes, og udsigten til nye internationale konventioner eller bindende aftaler er forholdsvist begrænset. Samtidigt skaber globaliseringen dog et stadig stigende behov for tværnationalt samarbejde til sikring mod fx såkaldt "miljødumpning", hvor problematisk produktion flyttes til udviklingslandene, med risiko for endnu større skade. EU spiller ift. dette en central rolle, væsentligst ved at fremme udviklingen af det internationale miljø samarbejde, herunder specifikke bindende internationale miljøaftaler og ikke mindst finansieringen af deres implementering også i udviklingslandene.

For evt. faktuelle spørgsmål: Chefkonsulent Annette Samuelsen, Miljøministeriet, telefon 3392 5982